

Grön tillväxt under lupp

En ESO-rapport om ett begrepp i tiden

Per Kågeson
2016-09-15

Tillväxt och miljö

- Ett omstritt område sedan 1960-talet
- Domedagsprofetior vs utvecklingsoptimism
- Romklubben och enskilda författare som Mishan, Forrester, Ehrlich, Schumacher, Daly och Ehrensvärd
- Kritiker som Beckerman, Lecomber, Gerholm och Kahn
- Forskare som Dales, Nordhaus och Solow

Att bedöma framtiden är inte lätt

- Domedagsprofeterna underskattade ekonomins anpassningsförmåga och omfattningen av de "ändliga" naturresurserna,
 - bortsåg från effekter av mättnadstendenser
 - och underskattade effekten av teknikutveckling
- men utvecklingsoptimisterna
- tog för lätt på hanteringen av förnybara resurser och ekosystemens resiliens
 - och tog inte höjd för nya eller förvärrade problem

Kritiken mot BNP

- Mäter inte all "ekonomisk" verksamhet
- Missar externa effekter
- Underskattar värdet av teknikutveckling
- Dåligt eller ofullständigt mått på välfärd
- Behov av "gröna räkenskaper" eller kompletterande mått som miljöindikatorer och mera generella välfärdsått

Försök med gröna räkenskaper

- Svårt att värdesätta skador i monetära termer
- Betalningsviljestudier mycket osäkra
- Försöken med gröna nationalräkenskaper (bestämna NNP) har varit partiella, kortvariga och förenade med betydande data- och metodproblem
- Betydande svårigheter även med att koppla miljöindikatorer till ekonomiska parametrar

Grön tillväxt och grön ekonomi

- **Grön tillväxt**

- marknadsfört initialt av Sydkorea 2005
- senare framför allt av OECD och Världsbanken

- **Grön ekonomi**

- Först myntat i slutet av 1980-talet
- UNEP är en pådrivande kraft
- Populärt inom miljörörelsen

13 olika definitioner av grön tillväxt

- OECD: *”fostering economic growth and development, while ensuring that natural assets continue to provide the resources and environmental services on which our well-being relies”*
- World Bank: *“growth that is efficient in its use of natural resources, clean in that it minimizes pollution and environmental impacts, and resilient in that it accounts for natural hazards and the role of environmental management and natural capital in preventing physical disasters”*

Trolig bakgrund till ”grön tillväxt”

- Ville uppmärksamma naturkapitalets betydelse för ekonomisk tillväxt, mänsklig hälsa och välfärd
- Bidra till att krispaketen (efter 2008-2009) skulle medge utrymme för miljöinvesteringar
- Möta kritiken mot att ekonomisk tillväxt sker till priset av miljöförstöring och resursutarmning och motverka uppfattningen att tillväxten är skadlig

OECD:s strategi för grön tillväxt

- 1) Att förena ekonomiska och miljömässiga målsättningar,
- 2) att ta fram en policy för prissättning av föroreningar och främjande av resurseffektivitet,
- 3) att hantera de sociala implikationerna av grön tillväxt och
- 4) att införa mekanismer för utvärdering och uppföljning av framstegen.

OECD:s arbete med grön tillväxt

- 14 specifika policyområden;
 - sektorer (energi, transporter, jordbruk, fiske, gröna städer och regioner),
 - problem och hot (vatten, biodiversitet och ekosystem, klimatförändring, avfall)
 - redskap (finansiering och investeringar, innovation, beskattning, handel och utländska direktinvesteringar, utveckling)

Green growth indicators

- Fyra grupper av indikatorer som speglar:
 - 1) produktiviteten i utnyttjandet av miljötillgångar och naturresurser,
 - 2) naturresursbasen,
 - 3) miljöaspekter av livskvalitet (t.ex. tillgång till rent vatten och påverkan av luftföroreningar),
 - 4) politisk respons och ekonomiska möjligheter.
- För varje grupp en lista på potentiella indikatorer
- Exempel på svårigheter: Att aggregera olika material med vitt skilda egenskaper, användningsområden och totalt utnyttjande är knappast meningsfullt

OECD:s uppföljningsrapport 2015

- Efterlyser en mera effektiv användning av kostnadsnyttoanalys i syfte att uppnå en bättre integration av miljöprioriteringar i en strukturell ekonomisk politik
- Fördelningseffekterna behöver tas upp redan i utformningen av politiken
- Havsekonomi och gruvverksamhet bör integreras i strategin som specifika policyområden (ökar antalet policyområden till 16)

Rapporter och konferenser

- Stort antal studier relaterade till olika sektorer
- Några rapporter från länder
- Tema för konferenser

men

- Skillnaden mot tidigare arbete med miljöfrågor och hållbar utveckling är liten och begreppet "grön tillväxt" har ingen framskjuten plats i rapporterna

Grön tillväxt vs grön ekonomi

- Ingen etablerad definition av begreppet grön ekonomi
- Enligt UNEP, en ekonomi som resulterar i *”improved human well-being and social equity, while significantly reducing environmental risks and ecological scarcities. It is low carbon, resource efficient, and socially inclusive”*
- Betonar att det inte finns en ofrånkomlig motsättning mellan ekonomisk utveckling och en hållbar miljö
- Stark betoning på finansieringsfrågor och finanssektorns roll, medan grön tillväxt har större fokus på val av styrmedel och kostnadseffektivitet.

Tveksamma resonemang

- Världsbanken och litteraturen om grön ekonomi anser att utvecklingsländerna bör förkasta modellen ”växa först och städa upp senare”. Hur kan man vara säker på att det alltid är förnuftigt att ta alla kostnader redan i ett tidigt skede?
- OECD diskuterar styrmedel ganska ingående, men betydelsen för grön tillväxt av demokratiska institutioner och fri- och rättigheter nämns inte alls.
- Litteraturen om grön tillväxt är fokuserad på förhållandena i enskilda länder och bortser från effekter av internationell handel.

Vad är grön tillväxt?

- Den underliggande teorin förefaller svag och metoderna för mätbarhet är föga utvecklade
- Någon akademisk granskning av konceptet och dess tillämpning finns ännu inte
- Om konkreta kopplingar mellan ekonomisk tillväxt och miljöpåverkan sägs förvånande lite
- Litteraturen saknas kriterier för när grön tillväxt kan anses föreligga
- Grön tillväxt bör rimligen vara förenad med en politik som säkerställer att alla allvarliga miljöproblem undanröjs inom några få årtionden

Många problem tas inte upp

- Negativa effekter av växtförädling och minskad genetisk variation
- Utarmning av jordar och reducerat näringsinnehåll i livsmedel
- Ökande halter av kadmium i åkerjord till följd av fosforgödsling
- Effekter av bekämpningsmedel (t.ex. på bin och humlor)
- Spridning av nanopartiklar
- Utsläpp av ämnen som bryter ner ozonskiktet
- Användning och utsläpp av hormonstörande ämnen
- Överanvändning av antibiotika och tillväxthormoner
- Växande förekomst av mikropartiklar av plast i sjöar och hav
- Högaktivt avfall från kärnkraft och vapenproduktion

Är grön tillväxt möjlig?

- Världsbanken hävdar utan bevis att en korrekt prissättning av miljökostnader i kombination med normer och gränsvärden ger möjlighet att skapa en grön tillväxt som är ungefär lika snabb som den konventionella
- Även om skärpta miljökrav leder till ett omvandlingstryck som bidrar till ökad produktivitetstillväxt (den svaga Porterhypotesen), så kan det knappast tas som utgångspunkt för slutsatsen att de berörda företagens konkurrenskraft inte alls har påverkats.
- Man missar att en fundamental skillnad föreligger mellan miljökrav på konsumtions- och kapitalvaror och krav på produktionsanläggningar.

Det svenska miljömålsarbetet

- Det övergripande "generationsmålet" ska vara uppfyllt 2020 baserat på 16 miljö kvalitetsmål (i bästa fall klaras 2 av dem)
- Regeringen har fastställt 24 etappmål avseende klimatpåverkan, avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen och luftföroreningar
- Generationsmålet anger att miljöpolitiken ska utformas så att konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt (alltså även utom landet – vilket är ett stort problem för en utrikeshandelsorienterad ekonomi)

Tillväxt och ekonomi i Sverige

- Miljömålsarbetet saknar koppling till ekonomisk tillväxt och begreppet grön tillväxt används inte i Sverige
- Den ekonomiska konsekvensanalysen är summarisk
- Beträffande kostnadseffektivitet är det förvånande att inte vissa etappmål och åtgärder prioriteras framför andra
- Naturvårdsverket pläderar i sin senaste lägesrapport för etablerandet av en cirkulär ekonomi i syfte att bryta ”sambandet mellan ekonomisk tillväxt och negativ miljöpåverkan”.
- Forskningsprojektet *Bortom BNP-tillväxt* pågår

Bristande kostnadseffektivitet

- Låg effektivitet bidrar till svårigheterna att uppnå grön tillväxt
- Onödigt kostsamma åtgärder kan leda till problem med att förankra en ambitiös miljöpolitik
- Om miljövännar och politiker som ifrågasätter möjligheten av grön tillväxt tillåts slösa riktigt mycket med samhällets och medborgarnas resurser finns risk för att deras pessimistiska profetia blir självuppfyllande

Slutsatser om grön tillväxt

- Otydlig teori och kriterier för när grön tillväxt kan anses föreligga saknas.
- Grön tillväxt måste rimligen leda till att hushållningen med naturresurser och miljö förbättras i minst samma takt som kan bli fallet i en situation där ekonomin inte tillväxer alls.
- Om kopplingar mellan tillväxt och miljöpåverkan sägs inte mycket och frågan om ekonomisk tillväxt har ingen framskjuten plats i OECD:s uppföljningsrapport.
- Sveriges miljömålsarbete har större bredd och tydliga och tidsbestämda mål. Men kostnadseffektivitet betonas inte i samma utsträckning.